

ศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียนที่มีผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยามวิกฤต เพื่อสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน

ครูศาสนาสุภัทรา อินตะเทพ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียนที่ส่งผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยามวิกฤต และสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือสมาชิกคริสตจักรภาคที่ 1 เชียงใหม่ เขตอำเภอเมืองเชียงใหม่จำนวน 5 คริสตจักร ซึ่งมีอายุระหว่าง 40 – 60 ปี จำนวนทั้งหมด 100 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทบทวนเอกสาร ใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์กลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบดนตรีของเพลงคริสเตียนที่มีผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนจากมากไปหาน้อยคือ ด้านเนื้อร้อง ร้อยละ 59.40 ด้านทำนอง ร้อยละ 23.31 รวมทุกด้าน ร้อยละ 8.27 ด้านจังหวะ ร้อยละ 6.02 และด้านเสียงประสานร้อยละ 3.01 เมื่อศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบด้านเนื้อร้องพบว่าสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1)ลักษณะของเนื้อร้องที่ส่งผลต่อการสร้างเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต ประกอบด้วยเนื้อร้องที่อยู่บนพื้นฐานสัจธรรมจากพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ ไม่ขัดแย้งกับหลักคริสต์ศาสนศาสตร์ มีลักษณะอัตวิสัย หรือจิตวิสัย (Subjectivity) มีการถ่ายทอดเจตคติที่ดี และมีเนื้อหาจัดอยู่ในกลุ่มเพลงฝ่ายจิตวิญญาณหรือเพลงจากใจ และ (2)ลักษณะเนื้อร้องที่สนับสนุนการมีเจตคติที่ดีต่อบทเพลง ประกอบด้วย มีการใช้ภาษาเข้าใจง่ายและตรงประเด็น มีการสื่อเนื้อหาของบทเพลงไปสู่ผู้ฟังอย่างเป็นระบบ มีรูปแบบการใช้คำพยางค์ที่แน่นอน (Metrical pattern) มีรูปแบบของการสัมผัสเสียง (Rhyme scheme) และ มีการใช้คำซ้ำ หรือคำที่สื่อความหมายเดียวกันเพื่อนำย้ำความคิดและความรู้สึกมีส่วนร่วมในบทเพลง

จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงเสนอให้ผู้รับผิดชอบด้านดนตรีคริสตจักรให้ความสำคัญต่อการสอนเพลงคริสเตียน(เพลงนมัสการ) แก่สมาชิกคริสตจักรด้วยการคัดเลือกเพลงคริสเตียนโดยการพิจารณาองค์ประกอบด้านเนื้อหาเป็นสำคัญ พร้อมกับการสอนประวัติ ความหมาย และคริสต์ศาสนศาสตร์ที่ปรากฏในบทเพลงเพื่อย้ำให้เห็นถึงคุณค่าของบทเพลงคริสเตียน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเชื่อศรัทธา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

คำสำคัญ: คริสเตียน องค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียน เจตคติในการดำเนินชีวิต วิกฤต

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาคริสต์ศาสนศาสตร์ วิทยาลัยพระคริสต์ธรรมแมคกิลวารี มหาวิทยาลัยพายัพ

ศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียนที่มีผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยามวิกฤต เพื่อสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน - ครุศาสตร์สุภัทรา อินตะเทพ

Abstract

This research has as its purpose finding the components of Christian songs which most affect the attitudes of Christian believers living in crisis and having purpose of preparing a handbook for choosing songs which are of spiritual encouragement. The study group consisted of members from five churches in the First District (Chiang Mai) of the Church of Christ in Thailand. One hundred members participated in the study. They ranged in age from 40 to 60 years. Research methods included: literature review, questionnaire, and group interviews.

The study found that the musical component which had the strongest effect on members' attitudes was the text (lyrics) of the song (59.40 %). Next was the melody (23.31%). All components combined (8.27%) followed; then, rhythm (6.02%), and finally, harmonization (3.01%). These results were consistent with the opinions expressed in the group interviews. The study found that there are two senses in which attitudes are influenced.

- (1) Texts (lyrics) that encourage positive attitudes about life have the following characteristics: consistent with Scripture, no conflict with Christian theology, have subjectivity, express good attitudes and in the category of "spiritual songs".
- (2) Texts (lyrics) that encourage a positive attitude about the song itself have the following characteristics: language that is easy to understand and to the point, clear order of communication, clear metrical pattern, attractive rhyme scheme, and repetition of words or ideas that attract the listeners' interest.

The results of this study suggest that pastors and others responsible for worship music in the church consider the importance of teaching Christian hymnody, giving special attention to the text (lyrics) of hymns and spiritual songs. They should teach the historical background of the composers, together with the meaning and theology of the texts. Thus, the church members will see the value of Christian songs and gain attitudes which will strengthen them, especially in times of crisis.

Keywords: Christian, Components of Christian songs, Attitudes for living life, Crisis

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ความเป็นมาของการวิจัยเรื่อง “ศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียนที่มีผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยามวิกฤต เพื่อสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน” เกิดจากประสบการณ์ในการเยี่ยมเยียนผู้ป่วยคริสเตียนที่ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ที่ต้องการให้ผู้ป่วยเยี่ยมเยียนร้องเพลงนมัสการหรือเพลงคริสเตียนที่ตนเองชื่นชอบก่อนที่จะมีการอธิษฐาน ซึ่งหลายครั้งหลังจากที่ร้องเพลงจบลง ผู้ป่วยจะเล่าเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตของตนเองที่คล้าย ๆ กับบทเพลงเหล่านั้น และถึงแม้ว่าในขณะนั้นผู้ป่วยกำลังเผชิญกับช่วงเวลาวิกฤตของชีวิต แต่ยังมีเจตคติที่ดี โดยมีความหวังว่าตนเองจะสามารถผ่านพ้นกับวิกฤตชีวิตครั้งนี้ไปได้ จากสภาพการณ์ดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะผู้สอนวิชาดนตรีคริสตจักร วิทยาลัยพระคริสต์ธรรมแมคกิลวารี มหาวิทยาลัยพายัพ จึงมีความสนใจว่าองค์ประกอบใดในบทเพลงคริสเตียนที่ช่วยให้มนุษย์สามารถเผชิญกับวิกฤตของชีวิตได้อย่างมีความหวังและมีเจตคติที่ดีในการดำเนินชีวิต และมีใช้เพียงวิกฤตในเรื่องของความเจ็บป่วยเท่านั้น แต่อาจส่งผลต่อวิกฤตชีวิตในด้านอื่นๆด้วย จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

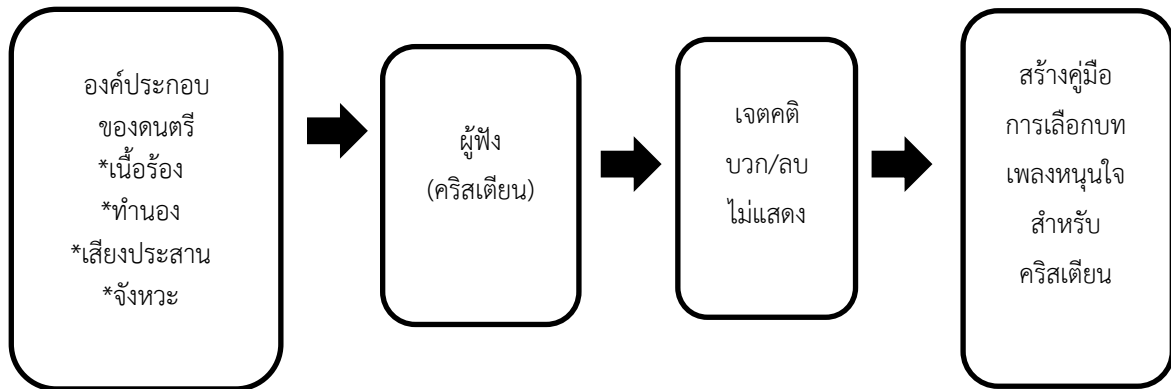
1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียนที่ส่งผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยามวิกฤต
2. เพื่อสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากสมาชิกคริสเตียน สังกัดภาคที่ 1 สภาคริสตจักรในประเทศไทย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จำนวน 5 คริสตจักร ดังนี้ คริสตจักรที่หนึ่งเชียงใหม่ คริสตจักรพายัพ คริสตจักรศิริวัฒนา คริสตจักรธรรมประทีป คริสตจักรห้วยแก้ว คริสตจักรละ 20 คน รวมทั้งหมด 100 คน ช่วงอายุระหว่าง 40-60 ปี เนื่องจากกลุ่มนี้อยู่ในวัยกลางคนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่อาจเผชิญกับช่วงเวลาวิกฤตของชีวิตมาหลายรูปแบบ
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะองค์ประกอบทางดนตรีด้านเนื้อร้อง ทำนอง จังหวะและเสียงประสานของเพลงคริสเตียนที่ส่งผลต่อเจตคติการดำเนินชีวิตประจำวันในช่วงวิกฤต ที่อยู่ในลำดับ 1-10 จากการตอบแบบสอบถามและคัดในลำดับที่ 1-5 เพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่ม

ศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียนที่มีผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยาม
 วิกฤต เพื่อสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน - ครุศาสตร์สาส์ภัทรา อินตะเทพ

กรอบแนวคิดการวิจัย



ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เพื่อทราบว่าม้องค์ประกอบใดในบทเพลงคริสเตียนที่ส่งผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยามวิกฤติ
2. สามารถนำผลการวิจัยไปสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน
3. ศิษยาภิบาล ทีมเยี่ยมเยียน อนุศาสนิก หรือผู้สนใจ สามารถนำคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียนไปใช้ประโยชน์ได้
4. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาดนตรี คริสตจักรวิชาการใช้เพลงนมัสการในการนมัสการและศาสนพิธี วิชาพันธกิจอนุศาสนิก และวิชาคริสเตียนศึกษา เป็นต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. องค์ประกอบของเพลง หมายถึง ส่วนสำคัญพื้นฐานทางดนตรีที่ประกอบกันเป็นรูปร่างหรือเป็นบทเพลง มีเนื้อร้อง (Lyrics) ทำนอง (Melody) จังหวะ(Rhythm) และเสียงประสาน (Harmony)
2. วิกฤต หมายถึง สถานการณ์ของชีวิตที่อยู่ในขั้นล่อแหลมต่ออันตราย เช่น การเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรง อุบัติเหตุ การประสบปัญหาชีวิตที่ยากต่อการแก้ไข ฯลฯ ซึ่งส่งผลให้มีเจตคติหรือพฤติกรรมบางอย่างออกมาเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
3. เพลงคริสเตียน หมายถึง บทเพลงที่มีเนื้อหายกย่องสรรเสริญพระเจ้า หรือบรรยายประสบการณ์ชีวิต และความเชื่อศรัทธาที่มีต่อพระเจ้า เพื่อหนุนใจและให้กำลังใจในการดำเนินชีวิต ใช้ร้องเพื่อการนมัสการพระเจ้าหรือในชีวิตประจำวัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือสมาชิกคริสตจักรสังกัดภาคที่ 1 สภาคริสตจักรในประเทศไทย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จำนวน 5 คริสตจักร อายุระหว่าง 40-60 ปี จำนวนทั้งหมด 100 คน ประกอบด้วยสมาชิกคริสตจักรที่หนึ่งเชียงใหม่ คริสตจักรพายัพ คริสตจักรศิริวัฒนา คริสตจักรธรรมประทีป คริสตจักรห้วยแก้ว
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.1 การทบทวนเอกสาร ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเรื่ององค์ประกอบของดนตรี ความทุกข์และการใช้ดนตรีเพื่อบรรเทาความทุกข์ในคริสต์ศาสนา เจตคติ ดนตรีกับการฟัง ผลของเพลงที่มีต่อ เจตคติและพฤติกรรมมนุษย์ และคริสต์ศาสนศาสตร์เรื่องความทุกข์และการใช้ดนตรีเพื่อบรรเทาความทุกข์ในคริสต์ศาสนา
 - 2.2 การใช้แบบสอบถาม เรื่อง ศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียนที่มีผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยามวิกฤต เพื่อสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน คริสตจักรละ 20 ชุด รวมทั้งหมดจำนวน 100 ชุด
 - 2.3 การสัมภาษณ์กลุ่ม เกิดจากการวิเคราะห์แบบสอบถาม โดยนำผลที่ได้มาจัดทำแบบสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อหาความสอดคล้อง จากกลุ่มประชากรทั้ง 5 คริสตจักรที่ได้แสดงความจำนงยินดีให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมจากส่วนท้ายของแบบสอบถาม ซึ่งการวิจัยนี้มีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มจำนวนทั้งหมด 33 คน
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 ผู้ศึกษาวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนเอกสารมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำแบบสอบถาม
 - 3.2 ผู้ศึกษาวิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่รับจากแบบสอบถาม โดยการจัดลำดับเพลงที่ถูกเลือกซ้ำได้ทั้งหมด 6 ลำดับ และสร้างแบบสัมภาษณ์กลุ่ม ตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำผลที่ได้ไปจัดทำเป็นคู่มือการเลือกเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน

ศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียนที่มีผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยาม
วิกฤต เพื่อสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน - ครุศาสตร์สุภัทรา อินตะเทพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของเพลงนมัสการ ดนตรีกับการฟัง อิทธิพลของเพลงที่มี ต่อเจตคติและพฤติกรรมมนุษย์ คริสต์ศาสนศาสตร์เรื่องความทุกข์และการใช้ดนตรีเพื่อบรรเทา ความทุกข์ในคริสต์ศาสนา และเจตคติ

1. องค์ประกอบของเพลงนมัสการ เพลงนมัสการมีองค์ประกอบหลักสำคัญอยู่ 2 ส่วนคือเนื้อ
ร้องและทำนอง วิศรุต จินดารัตน์ (ม.ป.ป.,1-2) กล่าวว่า ส่วนประกอบสำคัญที่เพิ่มสีสันและทำให้เกิด
ความประทับใจในบทเพลงมีสองอย่างคือ (1) เนื้อร้อง (Hymn text) เป็นส่วนหนึ่งของบทประพันธ์ที่
ผู้แต่งเนื้อร้อง (Author) ต้องการสื่อความหมายในบทเพลง เป็นการสะท้อนความคิด ความเชื่อ และ
ประสบการณ์อันเป็นที่มาของบทเพลง นอกจากนั้นยังเป็นการแสดงถึงจุดยืนทางศาสนศาสตร์ของ
ผู้ประพันธ์ในรูปแบบของบทกวี (2) ทำนอง (Hymn tune) หมายถึง ส่วนของดนตรีที่ผู้ประพันธ์ทำนอง
(Composer) แต่งขึ้นโดยให้ลีลาทำนองของเพลงสอดคล้องกับเนื้อร้องอย่างลงตัวและกลมกลืน ทำนอง
ของเพลงจะเป็นส่วนที่ช่วยถ่ายทอดความหมาย อารมณ์และความประทับใจในเนื้อหาของบทเพลง
ทำนองที่ง่ายต่อการร้องประกอบกับเนื้อร้องที่มีความหมายจะทำให้บทเพลงนั้นมีคุณค่าและเป็นการ
ถวายเกียรติแด่พระเจ้า

2. ดนตรีกับการฟัง เสียงเพลงหรือเสียงดนตรีเป็นการสื่อสารระหว่างผู้ประพันธ์ นักร้อง และ
ผู้ฟัง การที่ผู้ฟังจะสามารถรับรู้ความหมายของเสียงที่ได้ยินมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นกับระดับของการ
ฟัง ไชแสง สุขวัฒน์ (2535, 48-49) ได้ให้คำจำกัดความของการฟังไว้ดังนี้ การฟังดนตรีก็เหมือนกับการ
กระทำกิจกรรมอย่างอื่น ๆ คือ จะต้องมียุทธศาสตร์หรือขั้นตอนเพื่อที่จะให้เกิดผลดีแก่ผู้กระทำ ขั้นตอน
ของการฟังดนตรีมีดังต่อไปนี้ (1) การได้ยิน (Hearing) ในขั้นแรกผู้ฟังจะต้องได้ยินเสียงดนตรีเสียก่อน
ต่อมาเมื่อเกิดความสนใจก็จะผ่านไปถึงขั้นที่สอง คือ ขั้น “การฟัง” (2) การฟัง (Listening) ในขั้นนี้ก็
จะเป็นการวัดได้ว่า เขาเริ่มแบ่งความสนใจให้กับเสียงของดนตรีบ้างแล้ว และถ้าเขายังมีใจจดจ่อที่
จะได้ยินต่อเนื่องกันไปก็หมายความว่า เขาได้สนใจที่จะฟังดนตรีแล้ว (3) การคิด (Thinking) ขณะที่
เขากำลังฟังดนตรีอยู่ เขาก็จะเริ่มคิดในเสียงดนตรีที่เขาได้ยิน การคิดนี้ลึกซึ้งแค่ไหนขึ้นอยู่กับ
ความรู้และประสบการณ์ของผู้ฟังดนตรีแต่ละคน (4) การรู้สึก (Feeling) การคิดย่อมนำมาซึ่ง
ความรู้สึกหวั่นไหวทางอารมณ์ซึ่งเรียกว่า “การรู้สึก” การรู้สึกนี้เป็นขั้นตอนสำคัญของการฟังดนตรี
ผู้ฟังจะเริ่มรู้คุณค่า (Appreciate) บทเพลงที่ฟังมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนี้ (5) การจำ
(Remembering) เป็นขั้นสุดท้ายของการฟังดนตรี เพลงบทใดถ้าผู้ฟังสนใจและได้ฟังซ้ำบ่อย ๆ ก็
จะจำได้ เมื่อจำได้แล้วยังสนใจอยากฟังเพลงนั้นอีกก็เท่ากับว่าผู้ฟังผู้นั้นได้รู้คุณค่าของเพลงบทนั้นแล้ว
เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ฌูร์ท สุธจิตต์ (2547,277-278) ได้กล่าวถึงประสบการณ์ที่ได้จากการรู้เชิง
คุณภาพจากการฟัง สามารถสรุปได้คือ เมื่อผู้นั้นฟังเพลงด้วยความรู้สึกแล้วตอบสนองต่อสิ่งที่ได้ยิน
โดยไม่นำไปเปรียบเทียบกับเพลงอื่นจะทำให้ผู้นั้นสัมผัสกับความงดงามลึกซึ้งของดนตรีและเกิด
สุนทรียรสในดนตรีภายในความรู้สึกหรือจิตใจของตน ซึ่งเรียกว่า สุนทรียประสบการณ์ ซึ่งเป็น

ประสบการณ์ที่ผู้ใช้นั้นได้รับเพียงผู้เดียวไม่สามารถใช้ประสบการณ์ของผู้อื่นมารับรู้ได้ แต่มาจากกระบวนการตอบสนองต่อดนตรีที่ตนได้รับฟังซึ่งถือเป็นกระบวนการทางปัญญา

3. อิทธิพลของเพลงที่มีต่อเจตคติและพฤติกรรมมนุษย์ จากผลการศึกษาของ ฐาปกรณ์ กระแสทิพย์ (2554, 116) เรื่อง การสื่อสารผ่านบทเพลงของคริสตศาสนิกชนไทยโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย ในส่วนของการนำเพลงนมัสการมาใช้ในพิธีนมัสการมีผลคือ “เพลงคริสเตียนมีผลต่อผู้ฟังใน 2 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล อันประกอบด้วยผลด้านอารมณ์ความรู้สึก ทำให้ผู้รับสารรู้สึกมั่นใจและวางใจที่จะขอให้พระเจ้าช่วยเหลือปัญหาและนำชีวิตไป ผลด้านความรู้ความคิด ทำให้ผู้รับสารได้เรียนรู้และเป็นตัวช่วยย้ำความเชื่อเกี่ยวกับคริสตศาสนาให้มากยิ่งขึ้นและพัฒนาไปเป็นความศรัทธาได้ในระดับพฤติกรรม เพลงคริสเตียนมีผลต่อทัศนคติในการดำเนินให้ใช้ชีวิตประจำวันตามคำสอน”

4. แนวคิดคริสต์ศาสนศาสตร์เรื่องความทุกข์และการใช้ดนตรีเพื่อบรรเทาความทุกข์ในคริสตศาสนา มนุษย์ทุกคนเกิดมาในโลกล้วนเคยมีประสบการณ์กับวิกฤตหรือความทุกข์ในชีวิต สาธัญญ บุญเกียรติ อ้างถึงหนังสือ Tragic Vision and Divine Compassion เวนดี้ ฟาลีย์ ความว่า “แบบแผนที่ทำให้สิ่งมีชีวิตและมนุษย์ดำรงอยู่ในโลกนี้ทำให้เราต้องพบกับความทุกข์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้” เมื่อความทุกข์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นวิธีการตอบสนองต่อความทุกข์จึงเป็นสิ่งที่ควรศึกษาเพื่อจะช่วยให้มนุษย์ตอบสนองต่อความทุกข์ได้อย่างเหมาะสม สาธัญญ บุญเกียรติ (2008, 857-863) กล่าวว่า การตอบสนองของพระเจ้าต่อความทุกข์ที่ชัดเจนที่สุดปรากฏในพระเยซูคริสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความทุกข์และการตายบนไม้กางเขนของพระองค์ โดยพระเยซูพระเจ้าก้าวเข้ามาในสิ่งทรงสร้างเพื่อมีส่วนร่วมในความทุกข์ของมนุษย์และช่วยเราจากความทุกข์ พระองค์ทรงมาอยู่เคียงข้างมนุษย์เมื่อพระองค์ “ทรงบังเกิดเป็นมนุษย์ และทรงอยู่ท่ามกลางเรา” (ยอห์น 1:14) ดังนั้นจึงไม่มีความทุกข์ของมนุษย์คนไหนที่ไม่ได้อยู่บนกางเขน ไม่มีความตายของมนุษย์คนไหนที่ไม่ได้อยู่บนกางเขน ไม่มีน้ำตาของมนุษย์คนไหนที่ไม่ได้อยู่บนกางเขน หากเราเผชิญความทุกข์ที่ไม่สามารถอธิบายได้และรู้สึกว่าถูกพระเจ้าทอดทิ้ง ขอให้เรารู้ว่าแท้จริงแล้วพระเจ้าเองเคยผ่านประสบการณ์นั้นมาแล้ว และในวันนี้พระองค์ทรงทนทุกข์ร่วมกับเราด้วย เพราะพระองค์ทรงอยู่ในชีวิตของเรา นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อเสนอว่า “คริสตชนควรตอบสนองต่อความทุกข์ด้วย 3 สิ่ง คือ ความเชื่อ การมีส่วนร่วมในความทุกข์ของผู้อื่น และการกลับใจ” ในพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ได้บันทึกเกี่ยวกับวิธีการตอบสนองต่อความทุกข์ของบรรดาผู้เชื่อไว้มากมาย และดูเหมือนว่าดนตรีได้เข้าไปมีส่วนในวิถีชีวิตของชนชาติอิสราเอลอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ตัวอย่างเช่น การใช้ดนตรีเพื่อการนมัสการพระเจ้า (สดุดี 150) การใช้ดนตรีเพื่อปลุกฝังความเชื่อ (อพยพ 15: 1-21) การใช้ดนตรีเพื่อการสงคราม (โยชูวา 6 : 2-5 , 12-16, 20-21) การใช้ดนตรีเพื่อการบำบัด (1 ซามูเอล 16-17) และ การใช้ดนตรีในยามวิกฤตของชีวิต “เพลงคร่ำครวญของคันทัน” (2 ซามูเอล 1:17) ถูกประพันธ์ขึ้นจากการ

ศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียนที่มีผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยาม
วิกฤต เพื่อสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน - ครุศาสตร์สุภัทรา อินตะเทพ

สูญเสียเพื่อนรักและบุคคลที่เคารพ ดนตรีและเพลงนมัสการกับการดำเนินชีวิตของคริสเตียนเป็นสิ่งที่
อยู่ควบคู่กันมานาน เพราะการนมัสการพระเจ้าถือเป็นหัวใจสำคัญของคริสต์ศาสนา จากพระคริสต์
ธรรมคัมภีร์ทำให้เราเห็นว่าดนตรีในคริสต์ศาสนามีใช้ให้เพียงความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่ช่วย
ให้ คริสตชนมีความเชื่อศรัทธาที่เข้มแข็งและเติบโตขึ้น เป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในความ
ทุกข์ของผู้อื่น การนำคนกลับใจ ดนตรีในคริสต์ศาสนาจึงเป็นสิ่งที่เสริมสร้างมนุษย์ทั้งทางร่างกาย
จิตใจและอารมณ์ รวมทั้งจิตวิญญาณ

5. ความหมายของเจตคติ การเกิดเจตคติ องค์ประกอบของเจตคติ ประเภทของเจตคติ และ
การวัดเจตคติ

5.1 เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกหรือสภาพความคิด ความเข้าใจและความรู้สึกเชิงประเมิน
ของบุคคลซึ่งส่งผลทางพฤติกรรมต่อสิ่งนั้นๆออกมาในทางที่พึงพอใจหรือไม่พอใจ ต่อ
บุคคลอื่นหรือต่อเหตุการณ์และสิ่งต่างๆในลักษณะเฉพาะตัวตามทิศทางของเจตคติที่มี
อยู่

5.2 การเกิดเจตคติ ศักดิ์ สุนทรเสถณี (2531, 4) อ้างถึง ความคิดเห็นของ กอร์ดอน อัลพอร์ท
ว่าเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของคนเกิดขึ้นได้ตามเงื่อนไข 4 ประการคือ(1) เกิดจากการ
เรียนรู้ (2) เกิดจากความสามารถแยกแยะความแตกต่าง คือ แยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดี (3)
เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันออกไป (4) เกิดจากการเลียนแบบ
หรือรับเอา เจตคติของผู้อื่นมาเป็นของตน

5.3 องค์ประกอบของเจตคติ เจตคติเป็นระบบที่มีลักษณะมั่นคงอันหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย
องค์ประกอบ 3 ประการ คือ (ศักดิ์ สุนทรเสถณี, 2531 อ้างถึง Freeman) องค์ประกอบ
ทางด้านความรู้ (Cognitive Component) องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective
Component or Feeling component) องค์ประกอบทางด้านแนวโน้มในเชิง
พฤติกรรมหรือการกระทำ (Action Tendency Component or Behavioral
Component)

5.4 ประเภทของเจตคติ บุคคลสามารถแสดงเจตคติแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ เจตคติ
ทางบวก เจตคติทางลบ และการไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหา
หนึ่ง หรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์การและอื่นๆโดยสิ้นเชิง บุคคลคนหนึ่งอาจ
เกิดเจตคติได้เพียงประการเดียวหรือหลายประการก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความมั่นคงใน
ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมอื่น ๆที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือ
สถานการณ์

5.5 การวัดเจตคติ เนื่องจากเจตคติประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ ซึ่งมีความสัมพันธ์
เชื่อมโยงกัน ดังนั้นการวัดเจตคติที่องค์ประกอบหนึ่ง จึงสามารถบอกถึงเจตคติของบุคคล

ได้ ดวงเดือน พันธุนาวิน (2530, 9-22) กล่าวว่า การศึกษาเจตคติประกอบด้วย 6 วิธี ดังนี้ (1) การสังเกต (2) การสัมภาษณ์ (3) แบบสอบถาม (4) การสร้างจินตภาพ (5) การวัดแบบผู้ถูกศึกษาไม่รู้ตัว และ(6) การวัดทางสรีระ

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยจากการตอบแบบสอบถามพบว่าองค์ประกอบของดนตรีด้านเนื้อร้อง เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนมากที่สุด เมื่อนำบทเพลงที่ถูกเลือก เข้ามาจัดลำดับสามารถจัดลำดับได้ทั้งหมด 6 ลำดับจากจำนวนผู้เลือกเพลงซ้ำ 50 คน และผลการศึกษาวิจัยจากการสัมภาษณ์กลุ่มพบว่ามีความสอดคล้องกันคือ องค์ประกอบด้านเนื้อร้องส่งผลต่อเจตคติของคริสเตียนมากที่สุดโดยผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางดนตรีที่ส่งผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยามวิกฤตคือ องค์ประกอบด้านเนื้อร้องของบทเพลงคริสเตียนเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยามวิกฤตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.40 รองลงมาคือด้านทำนอง คิดเป็นร้อยละ 23.31 ทุกด้าน(รวมทุกองค์ประกอบ) คิดเป็นร้อยละ 8.27 ด้านจังหวะ คิดเป็นร้อยละ 6.02 และเสียงประสาน คิดเป็นร้อยละ 3.01
2. บทเพลงที่ถูกเลือกซ้ำมากที่สุดจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 100 คน มีจำนวนผู้เลือกเพลงซ้ำทั้งสิ้น 50 คนซึ่งเพลงที่ถูกเลือกซ้ำสามารถนำมาจัดลำดับได้มากไปหาน้อยได้ดังนี้ (1) เพลงพระคุณพระเจ้า ร้อยละ 22 (2) เพลงมีสหายเลิศคือพระเยซู ร้อยละ 16 (3) เพลงพระคริสต์อยู่ข้างฉัน ร้อยละ 12 (4) เพลงพระเจ้าเป็นความรัก ร้อยละ 10 (5) เพลงพรุ่งนี้ เพลงพระเจ้าประทานหนทางแก่ฉันเสมอ เพลงพระคริสต์อยู่ข้างฉัน เพลงนับพระพร ร้อยละ 6 (6) เพลงกิจการพระเจ้าได้เริ่มต้นไว้นั้น เพลงพระเจ้าทรงสัมพันธ์ฉันวันนี้ เพลงพระองค์เจ้า ข้าใจข้ายำเกรงพระองค์เจ้า และเพลงพักพิงในพระเจ้า ร้อยละ 4
3. ผลการสัมภาษณ์กลุ่มพบว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์แบบสอบถามคือ องค์ประกอบด้านเนื้อร้องส่งผลต่อเจตคติของคริสเตียนมากที่สุด
4. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านเนื้อร้องของเพลงคริสเตียนที่ถูกเลือกซ้ำพบว่าเนื้อร้องมีลักษณะดังนี้
 - (1) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและตรงประเด็น ผู้ฟังสามารถเข้าใจความหมายตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อได้อย่างชัดเจน วิศรุต จินดารัตน์(ม.ป.ป. 2) กล่าวว่า “เนื้อร้องของเพลงนมัสการโดยทั่วไปจะตรงประเด็นและเข้าใจง่ายสำหรับบุคคลทุกระดับการศึกษา”

ศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียนที่มีผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยาม
วิกฤต เพื่อสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน - ครุศาสตร์สาส์นภัทรา อินตะเทพ

- (2) อยู่บนพื้นฐานสัจธรรมจากพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ ไม่ขัดแย้งกับหลักคริสต์ศาสนศาสตร์ เมื่อพิจารณาเนื้อหาของบทเพลงที่ถูกเลือกแม้จะถูกประพันธ์ขึ้นจากประสบการณ์หรือความเชื่อส่วนบุคคลแต่ก็ล้วนแสดงออกถึงหลักคริสต์ศาสนศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการขัดเกลากิจใจ สอนการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมตามน้ำพระทัยพระเจ้า และการเสริมสร้างให้มีเจตคติที่ดีในการดำเนินชีวิตแม้เผชิญกับช่วงเวลาที่ยากลำบาก สอดคล้องกับงานเขียนของวิศรุต จินดารัตน์(ม.ป.ป.) กล่าวว่า“เนื้อร้อง(Hymn Text) เป็นการสะท้อนความคิด ความเชื่อ และประสบการณ์อันเป็นที่มาของบทเพลง นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงจุดยืนทางคริสต์ศาสนศาสตร์ของผู้ประพันธ์ในรูปของบทกวีอีกด้วย”
- (3) มีลักษณะอัตวิสัย หรือจิตวิสัย (Subjectivity) มุ่งไปที่ประสบการณ์ส่วนบุคคลที่มีต่อพระเจ้า บทเพลงคริสเตียนบรรยายถึงประสบการณ์ชีวิตส่วนบุคคลที่มีต่อพระเจ้าซึ่งสามารถพบเห็นการใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง (First person) ปรากฏในเนื้อเพลงและมีท่อนร้องรับที่เป็นการเสริมและสนับสนุนท่อนร้องได้อย่างลงตัว สอดคล้องกับบทความเรื่องการวิเคราะห์เพลงรวิวารศึกษาและองค์ประกอบด้านดนตรีที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคริสต์ศาสนศาสตร์ โดย ชนนภรณ์ ใจเสารัตติ, สุกุณี เกรียงชัยพร และสันติภาพ วิริโยทัย(2017) กล่าวว่า “เนื้อเพลงโดยภาพรวมมีเนื้อหาที่เป็นลักษณะอัตนัย (Subjective) มุ่งเน้นไปที่ประสบการณ์การส่วนบุคคลที่มีต่อพระเจ้าจึงพบเห็นการใช้สรรพนามบุคคลที่หนึ่งอยู่บ่อยครั้งในเนื้อเพลง นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นไปที่หลักคริสต์ศาสนศาสตร์และคำสอนเพียงเรื่องเดียว โดยมีท่อนร้องรับช่วยเสริมในการสรุปแนวคิดด้านศาสนศาสตร์หรือคำสอนที่อยู่ในข้อของเนื้อเพลง”
- (4) มีการถ่ายทอดเจตคติที่ดี บทเพลงคริสเตียนที่ถูกเลือกเข้าส่วนใหญ่มีเนื้อร้องส่งเสริมการมีเจตคติที่ดีในการดำเนินชีวิต ถึงแม้ว่าจะต้องเผชิญกับวิกฤตในการดำเนินชีวิต แต่ยังคงมีความหวังอยู่เสมอ และมีเนื้อหาชี้ไปที่พระเจ้ามากกว่ามองที่ปัญหา สิ่งเหล่านี้เป็นการถ่ายทอดเจตคติที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ช่วยให้ผู้ฟังนำไปคิดวิเคราะห์จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือสร้างเจตคติที่ดีต่อตนเอง บุคคลรอบข้าง หรือต่อสถานการณ์ได้
- (5) บทเพลงจัดอยู่ในกลุ่มเพลงฝ่ายจิตวิญญาณหรือเพลงจากใจ การร้องเพลงเป็นการอธิษฐานรูปแบบหนึ่ง เพราะต้องแสดงท่าทีแบบเดียวกัน คือ ด้วยจิตวิญญาณและด้วยความคิดความเข้าใจ สันติภาพ วิริโยทัย (2558, 17) การร้อง

เพลงในที่ชุมนุมมัสการจึงเป็นการอธิษฐานรูปแบบหนึ่ง เมื่อเราร้องเพลงจากใจ “ถวายองค์พระผู้เป็นเจ้า” ดังนั้นการร้องเพลงจึงเป็นการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าผ่านบทเพลงคริสเตียนที่ถูกประพันธ์ขึ้นจากประสบการณ์ชีวิตของผู้ประพันธ์ด้วยการสะท้อนความคิดและมุมมองความเชื่อศรัทธาของตนต่อพระเจ้า

- (6) มีการสื่อเนื้อหาของบทเพลงไปสู่ผู้ฟังอย่างเป็นระบบ บทเพลงคริสเตียนมีการแบ่งเนื้อร้องออกเป็นหลายข้อ(Stanza) เพื่อสื่อเนื้อหาของบทเพลงไปสู่ผู้ฟังอย่างเป็นระบบคือ การอธิบายจากง่ายไปหายาก จากสิ่งที่มองเห็นไปหาสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ การจัดลำดับเนื้อหาที่ดีจึงช่วยให้ผู้รับสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ตรงกันกับผู้ประพันธ์ และสามารถใช้ความรู้พื้นฐานเพื่อสามารถประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่ตนเองกำลังเผชิญได้
- (7) มีรูปแบบการใช้คำพยางค์ที่แน่นอน (Metrical pattern) และใช้โน้ตหนึ่งตัวต่อหนึ่งคำหรือหนึ่งพยางค์ บทเพลงที่ถูกเลือกในลำดับที่ 1-4 ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีจำนวนผู้เลือกจำนวนมากนั้นเป็นบทเพลงมีรูปแบบการใช้คำพยางค์ที่แน่นอน และใช้หนึ่งคำต่อหนึ่งตัวโน้ต พบการเอื้อนเสียงเพียงเล็กน้อยในบางเพลง ลักษณะของการใช้คำพยางค์ที่แน่นอนนี้เป็นหนึ่งในบรรทัดฐานของเพลงนมัสการที่ดีซึ่ง วิศรุต จินดารัตน์ (ม.ป.ป., 4) กล่าวว่า “ในแต่ละบรรทัดของบทเพลงแต่ละข้อจะมีการใช้คำพยางค์ที่แน่นอนเป็นระบบทำให้เห็นจังหวะและการเน้นถ้อยคำ”
- (8) มีรูปแบบของการสัมผัสเสียง(Rhyme scheme) การประพันธ์เนื้อร้องของบทเพลงมีการคำนึงรูปแบบการสัมผัสเสียง ช่วยให้เนื้อร้องมีความสอดคล้องกันและจดจำได้ง่าย วิศรุต จินดารัตน์ (ม.ป.ป., 5) กล่าวว่า ในแต่ละบรรทัดของเพลงจะมีการสัมผัสเสียงสุดท้ายของคำพยางค์ เป็นการตอบสนองของคำประพันธ์ในแต่ละบรรทัดที่ก่อให้เกิดจังหวะ ทำให้จำได้ง่าย
- (9) มีการใช้คำซ้ำ หรือคำที่สื่อความหมายเดียวกันเพื่อเน้นย้ำความคิดและความรู้สึกมีส่วนร่วมในบทเพลง บทเพลงมีลักษณะของการใช้คำซ้ำเพื่อเน้นย้ำความคิด การเชิญชวนให้ทำตาม สร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมในบทเพลง และช่วยให้สามารถจดจำจนสามารถเกิดความซาบซึ้งในบทเพลงได้ ไชแสง ศุขวัฒน์ (2535, 49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการฟังดนตรี เรื่องการจำ (Remembering) ว่าเป็นขั้นสุดท้ายของการฟัง โดยเพลงบทใดถ้าผู้ฟังสนใจและได้ฟังซ้ำบ่อย ๆ ก็

ศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงคริสเตียนที่มีผลต่อเจตคติในการดำเนินชีวิตของคริสเตียนในยาม
วิกฤต เพื่อสร้างคู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน - ครุศาสตร์สุภัทรา อินตะเทพ

จะจำได้ เมื่อจำได้และยังสนใจอยากฟังเพลงนั้นอีกก็เท่ากับว่าผู้ฟังผู้นั้นได้รู้
คุณค่าของเพลงบทนั้นแล้วเป็นอย่างดี

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านเนื้อร้องดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ
(1) เนื้อร้องที่ส่งผลต่อการสร้างเจตคติที่ดีโดยตรง คือ เนื้อร้องตั้งอยู่บนพื้นฐานสัจธรรมจากพระคริสต์
ธรรมคัมภีร์ ไม่ขัดแย้งกับหลักคริสตศาสนศาสตร์ มีลักษณะอติวิสัยหรือจิตวิสัย มุ่งไปที่ประสบการณ์
ส่วนบุคคลที่มีต่อพระเจ้า มีการถ่ายทอดเจตคติที่ดี อยู่ในกลุ่มเพลงฝ่ายจิตวิญญาณหรือเพลงจากใจ
และ (2) เนื้อร้องที่สนับสนุนการมีเจตคติที่ดีต่อบทเพลง ช่วยให้ผู้ฟังสามารถจดจำได้ และเน้นย้ำ
ความรู้สึกมีส่วนร่วมในบทเพลง คือ มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและตรงประเด็น มีการสื่อเนื้อหาของ
บทเพลงไปสู่ผู้ฟังอย่างเป็นระบบ มีรูปแบบการใช้คำพยางค์ที่แน่นอน (Metrical pattern) โดยใช้โน้ต
หนึ่งตัวต่อหนึ่งคำหรือหนึ่งพยางค์ มีการสัมผัสเสียง(Rhyme scheme) และมีการใช้คำซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

1. เสนอให้ผู้รับผิดชอบด้านดนตรีคริสตจักรซึ่งประกอบด้วย ศิษยาภิบาล ผู้นำนมัสการ
นักร้อง และนักดนตรีคริสตจักรได้สอนบทเพลงคริสเตียน(เพลงนมัสการ) แก่สมาชิกคริสตจักรให้มาก
ขึ้น โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านเนื้อหาเป็นสำคัญ เพราะเป็นส่วนหนึ่งในการการอภิบาลและ
เสริมสร้างความเชื่อศรัทธาให้แก่สมาชิกของคริสตจักร ซึ่งบทเพลงคริสเตียนหลายบทถูกประพันธ์ขึ้น
บนพื้นฐานความเชื่อศรัทธาตามหลักคริสตศาสนศาสตร์ที่ถูกต้อง อีกทั้งสามารถส่งผลต่อเจตคติในการ
ดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกโดยเฉพาะในช่วงวิกฤตของชีวิต บทเพลงที่สอนไม่ควรจำกัด
แหล่งที่มาหรือสอนร้องให้ถูกต้องตามจังหวะและทำนองเท่านั้น แต่ควรเน้นการสอนประวัติความ
เป็นมา เบื้องหลัง ความหมาย และคริสตศาสนศาสตร์ในบทเพลงเพื่อจะเห็นถึงคุณค่าและเกิดความ
ซาบซึ้งในบทเพลงจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวัน

2. เสนอให้พัฒนา “คู่มือการเลือกบทเพลงหนุนใจสำหรับคริสเตียน” เป็นบทเรียนคริสเตียน
ศึกษาในคริสตจักร โดยอาจเพิ่มประเด็นคำถามเพื่อการอภิปราย การคิดใคร่ครวญ และการ
ประยุกต์ใช้ เป็นต้น

บรรณานุกรม

ไชแสง ศุขวัฒน์. (2535). สังคตินิยมว่าด้วย: ดนตรีตะวันตก. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ชนันภรณ์ ใจเสาร์ดี, สุกัญญา เกรียงชัยพร และ สันติภาพ วิริโยทัย. (2560). การวิเคราะห์เพลงรวิวาร

- ศึกษาและองค์ประกอบด้านดนตรีที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคริสต์ศาสนศาสตร์. รายงาน
สืบเนื่องการประชุมนำเสนอผลงานวิชาการด้านคริสต์ศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย ปี 2017
วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2017 ณ วิทยาลัยพระคริสต์ธรรมแมคกิลวารี มหาวิทยาลัยพายัพ.
- ฐาปกรณ์ กระแสทิพย์. (2554). “การสื่อสารผ่านบทเพลงของคริสตศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ใน
ประเทศไทย”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>. (วันที่ค้นข้อมูล :
18 พฤษภาคม 2559).
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2547). สังคตินิยม : ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน (2530). การวัดและการวิจัยเจตคติที่เหมาะสมตามหลักวิชาการ. ในเอกสาร
ประกอบการบรรยายพิเศษในวิชาสัมมนาสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนคริน
วิโรฒประสานมิตร
- วิศรุต จินดารัตน์. (ม.ป.ป.). เพลงนมัสการความเป็นมาและความหมาย. ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์.
- ศักดิ์ สุนทรเสณี. (2531). เจตคติ. กรุงเทพฯ: ดี. ดี. บุ๊คส์ไตร์.
- สันติภาพ วิริโยทัย. (2558, กรกฎาคม). บทความเรื่อง การร้องเพลงในที่ชุมนุมนมัสการ: หัวใจของ
ดนตรีคริสตจักร. วารสารข่าวคริสตจักร. 83(781), หน้า 1-18.
- Boonyakiat, Satanun. (2008). “Suffering,” in Global Dictionary of Theology: A Resource
for the Worldwide Church. Edited by William A. Dyrness and Veli-Matti
Kärkkäinen. Downers Grove, IL: IVP Academic,